

Gelbėjimo laukimas brangesnių paskolų akivaizdoje

Makroekonomika Verslas ieško teigiamų krizės akcentų

VŽ komentarai

► **AUDRIUS DZIUKĖVIČIUS**, investuotojus ir nepriklausomus finansų analitikus vienijančio klubo „Pinių srautas“ prezidentas: „Finansų rinkoms tapus globalioms, iš esmės negalimas investicijų į akcijas išskaidymas geografiniu požiūriu, todėl daug kam padėtis atrodo be išeities. Be abejo, tokiu metu rinkoje atsiranda „pigų“ akcijų, tačiau šiandien tikslingai supirkinėti akcijas ryžtasi

tik iš anksto pasiruošęs ir naujas tikrąsias akcijų vertes apskaičiavęs investuotojas. Didžiąją dalį investuotojų, kurių portfeliai krito 30% ir daugiau, praeina noras investuoti. Viena vertus, tai gera pamoka, atskleidžianti, kad rizika niekur nedingo ir egzistuoja, o, antra vertus, parodo neatliktus investuotojų švietimo namų darbus ir padarytas klaidas pliant investicinių fondų vienetus bei kitus finansinius instrumentus.“

► **DARIUS MOCKUS**, koncerno „MG Baltic“ prezidentas: „Ne griežtėjančios kreditavimo sąlygos yra blogiausia, o stipriai suvaržytas paskolų išdavimas. Klausimas – ne už kiek, o ar iš viso bus galima kredituoti? Ar kreditoriai, o dabartinė finansų krizė stipriai nurėš investicinius pelnus. Natūralu, kad draudimo bendrovių akcininkai reikalauja savo pelno dalies, o norint pasiekti planuotą pelną reiks rezultatų, gautų iš tiesioginės, t. y. draudimo, veiklos.“

► **MINDAUGAS GEDVILAS**, AB „Malsena“ generalinis direktorius: „Mūsų įmonė anksčiau laiko – o tai nėra itin dažnas atvejis – išpirkė prieš beveik dvejus metus išleista 12 mln. Lt obligacijų emisiją. Manome, kad esant šiandieninei padėčiai finansų rinkoje svarbu kiek galima mažiau būti skolingiems bankams ar kitiems kreditoriams. Juk LIBOR'as ir skolinimosi kaina pakilo. Be to, užklupus krizei, jei turi „lengvą“ balansą, gali paprasčiau pasiskolinti geram pirkiniui, greičiau atsiskaityti, kad ir su ūkininku, jeigu jis, prireikus pinigų, pasiūlo pigiau grūdų.“

► **TAUTVYDAS BARŠTYS**, AB „KG Group“ generalinis direktorius: „Šiek tiek „riebalų“ esame užsiauginę ankstesniais metais ir vis dar plečiames, investuojame. Šiomet prognozuojame ne mažiau kaip 20% augimą. Darbuotojų neatleisime, o štai atlyginimų politiką gali tekti peržiūrėti. Tačiau kreipiame vadybininkų veiksmus, kad prekybos apimtys didėtų į Rytus: Rusiją, Baltarusiją. Mūsų pranašumas, kad gaminame pačias būtiniausias prekes – maisto produktus. Ekonominio nuosmukio metu prabangos prekių pirkimas krinta, o maisto prekių – netgi šauga. Kitas pranašumas, kad įmonių grupę jungia daug sričių: ir grūdų, ir miltų, ir pašarų, ir paukštiesienos, ir veterinarijos produktų importą. Taip atsiliekančią sritį gali uždengti pirmajanti.“

► **RAIMUNDAS KUODIS**, Lietuvos banko Ekonomikos departamento direktorius, įsitikinęs, kad JAV politikai grįš prie gelbėjimo plano. VLADIMIRO IVANOVNO NUOTR.

RENALDAS JAKUBAUSKAS
IRMA VERBIENĖ

Pasaulinę finansų rinką puolantis virusas kilsleli paskolų palūkanas, tačiau Lietuvos pramonės įmonės nėra prasiskolinusios, be to, neatmetama galimybė, kad centriniai bankai imsis mąžinti bazinės palūkanų normas.

„Esame priklausomi nuo globalių palūkanų rinkos svyravimų. Dabar, kai įtampa dėl likvidumo išlieka didelė, o atsiskaitomų paskolų JAV finansų sistemoje lūkesčiai, kad palūkanos bent jau trumpuoju laikotarpiu gali didėti, – dideli“, – sako Violeta Klyvienė, „Danske Bank“ vyresnioji analitikė Baltijos šalims.

Pasak jos, šiuo metu palūkanų likimas labai priklauso ir nuo centrinųjų bankų politikos, dabar nekantriai ir laukiam, kol ji suaktyvės. Pirmiausia, ko tikimasi – palūkanų normų mažinimo.

Palaimins vis tiek Raimondas Kuodis, Lietuvos banko Ekonomikos departamento direktorius, sako, kad JAV Atstovų rūmų sprendimas buvęs netikėtas, ypač dėl to, kad vadinamasis gelbėjimo planas atmestas respublikonų balsais.

„Taip lyg ir buvo parodytas nepasitikėjimas jų pačių administracija, prezidento Džordžo Bušo (George W. Bush) per savaitgalį sudarytu planu. Aki vaizdu, kad ir rinkoms tai buvo netikėta – JAV akcijų indeksai paskutinį kartą taip kritę per „juodąjį pirmadienį“ 1987 m., tragiškąją 2001 m. rugsėjo 11-ąją. Toks netikėtumo mastas rinkoms“, – dėsto p. Kuodis ir pažymi, kad greičiausiai patobulinus detales bus grįžta prie minėto plano.

Lietuvos komercinių bankų analitikai beveik tikri, kad JAV politikai ras kompromisą ir palaimins finansų rinkų gelbėjimo planą. Taip pat pažymima, kad delsimas ypač kenksmingas rinkoms.

Rimantas Rudzakis, DnB NORD vyriausiasis analitikas, pažymi, kad JAV politikų

sprendimo primėmimo delsimas nervina rinkas. „Tas nervingumas turi savų pasekmių – kelia nepasitikėjimą, klįbina bankų sistemų pamatus visame pasaulyje. Kuo vėliau priimti sprendimai, tuo labiau įsisiūbuos rinka ir tuo sunkiau bus numalšinti jos purslus“, – svarsto jis.

Gitanas Nausėda, SEB banko prezidento patarėjas, pažymi, kad nepriėmus minėto plano sukurtume sistemines krizes, o „tai jau turėtų sunkiai prognozuojamų pasekmių visai pasaulio finansų sistemai, Lietuvos ekonomikai taip pat“.

Kainuos daugiau Augustinas Deksnys, kredito unijos Vilniaus taupomosios kasos steigėjų tarybos narys, nurodo, kad po kiekvieno finansų krizės etapo neigiamos pasekmės juntamos labiau – auga įtampa finansų rinkose.

„Brangs pinigai, finansų ištekliai, skolinantis bus sunkiau, augs palūkanos. Pinigų poreikis didėja, tačiau pačių pinigų mažėja“, – finansinę perspektyvą piešia p. Deksnys ir tuo pažymi, kad finansų krizės nereikėtų vertinti kaip absoliučiai neigiamo reiškinio.

„Krizės metu atsiranda galimybė ekonomikai apsisvarinti. Per krizes stichinės ekonomikos dalyviai priversti pažvelgti į jais realybę. Per daug rizikavę rinkos dalyviai bus priversti bankrutuoti, trauktis iš rinkos. Sveiko proto dalyviai išliks. Ilgalaikėje, tarkime, 15–20 m., perspektyvoje tai tik į gera“, – svarsto jis ir užsimena, kad ši JAV krizė gali iš esmės keisti tam tikrus finansų modelius ir patį supratimą.

„Galima sakyti, kad prasideda ir sisteminė finansų krizė. Bankrutuoja tokios finansų institucijos – buvo sunku patikėti, kad joms tai gali nutikti. Vadimasi, bankrutuoja tam tikras modelis, supratimas. Sunkiu pasakyti, kurie modeliai nuynks, kurie išliks, tačiau akivaizdu, kad kažkas keisis, nes šios krizės pasekmės milžiniškos. Ko gero, jas galima lyginti su Didžiąja 1929 m. JAV depresija“, – sako p. Deksnys.

Anot p. Klyvienės, Kongre-

sui atsisakius paremti gelbėjimo planą, lūkesčių, kad ši krizė bus įveikta, greitai mažėja, ir kol kas vertinti, kada ji gali baigtis, nelengva: „Istoriškai korekcijų laikotarpis siekdavo iki 4 metų. Ši krizė gana didelė ir skausminga, bet negali pasakyti, kad tai jau antroji didžioji recesija. Bankų sektorius kenčia smarkiai, tačiau pramonė, kuri nebuvo nukentėjusi nuo tiesioginio užkrato – JAV antrinių paskolų rinkos žlugimo, visos investicinių bankų piramidės – gana sveika.“

Vis dėlto p. Klyvienė tikisi, kad 2009 m. II pusmetį jau pamatysime globalios ekonomikos atsigaivimą, optimizmo teikia ir mažėjančios naftos kainos.

„Žinoma, jos dabar nestabilios, tačiau jau nieks nebekalba apie 200 USD ribą, o šitai jau teigiama naujiena, kuri veikia kainas žemėjimo linkme, tai papildomas stimulus tikėtis ekonomikos atsigaivimo“, – mano p. Klyvienė.

Provincijos pranašumai „Kai viskas gerai, skundžiamės, kad Lietuva – Dievo užmiršta provincija. Tačiau pradedus tokio masto finansų krizę, mus, kaip provinciją, palies tik nuvilnijančios krizės bangos“, – gana optimistiškai kalba p. Deksnys.

Ponas Nausėda pažymi, kad dabar Lietuvai neverta pasiduoti panikai, o reikia analizuoti JAV, Europos ir mūsų pačių bankininkystės skirtumus.

Kaip pažymi p. Kuodis, Europos, Lietuvos bankai „neužimam tokio aukšto lygio finansine ekvilibristika, kaip JAV finansų avangardas“. Teisinės sistemos dalykai, paskolų dalijimo kultūra, anot jo, JAV ir Europoje irgi smarkiai skiriasi.

„Europos bankai konservatyvesni, jie neįrašo į kredito sutartis tokių keistų dalykų, kad klientas gali grąžinti būsto raktus, jei būsto vertė tampa mažesnė už paskolos likutį. Vienintelis užkratas – kažkas prisipirko tų toksiškų JAV sukurtų vertybinių popierių. Tačiau tai labiau liečia kat kuriuos šveicarų ar vokiečių bankus, o Skandinavijos bankai lie-

► **VIOLETA KLYVIENĖ**, „Danske Bank“ vyresnioji analitikė Baltijos šalims, vertina, kad dabar krizę išgyvenant pasaulio finansų rinkai pramonės padėtis nėra tokia bloga, optimizmo teikia ir mažėjančios naftos kainos. HERKAUS MILAŠO VĖCIAUS NUOTR.

ka lyg ir nuošalyje“, – aiškina p. Kuodis.

Ponas Nausėda tvirtina, kad Skandinavijos bankai gėtinai saugūs ir pajėgūs išgyventi dėl likvidumo deficitą susidariusią įtampą. Be to, jis ragina pasikliauti specialistų prognozėmis, o ne išaugusios įtampos akivaizdoje atsiradusių „geradarių“ platinamais gandai apie galimą vieno ar kito banko griūtį.

Jis nurodo, kad SEB nepriims jokių drastiškų sprendimų, mat šiam vienam iš griežiausių bankų imtis radikalių pokyčių nėra reikalo.

„Jaučiame susiklosčiusią įtampą, matome, kad padėtis nėra gera. Tačiau už nugaros turėdami pagrindinę įmonę, matydami ir tiksliai vertindami, kas vyksta Lietuvoje, laipsniškai ir toliau griežtiname kreditavimo procedūras ir tikrai nesirengiame švaistytis pinigais. Tačiau kalbėti, kad užsukime čiurpą ir apskritai nė vienam klientui neteiksime kreditų, būtų neteisinga. Jeigu matysime, kad verslas patrauklus, yra laikinų problemų, susijusių su ekonomikos ciklu, rasime pinigų ir kredituosime. Tačiau tai nebus taip pigu, kaip iki šiol, esame priversti brangiau skolintis iš tarpbankinės rinkos“, – SEB politikos perspektyvą dėsto banko prezidento patarėjas.

ką, neturi eksporto rinkų, ir tiems, kurie gamina ne pačias būtiniausias prekes. Problemų greičiausiai neišvengs tie sektoriai, kurie priklauso nuo skolinio kapitalo.

Artimiausiais metais kredito politika bus labai griežta, paskolos bus išduodamos ypač atargiai, kreditavimo augimo tempai dramatiškai sulėtės. Todėl neverta tikėtis, kad bus laisvų pinigų perteklius arba skolinčių pinigų didelė pasiūla, kuri buvo iki šiol.

Optimizmo įkaitai

„Kai kurioms įmonėms teks atsisakyti ne tik ambicingų plėtrų planų, bet gali net kilti problemų finansuojant apyvartines lėšas. Bankai gali atsisakyti kredituoti apyvartinių lėšų trūkumas. Gali būti apskritai pristabdytas naujų paskolų išdavimas“, – griežtėnės politikos nuostatas vardi-jo SEB atstovas.

Anot p. Klyvienės, ekonomio bumo laikotarpiu Lietuvos pramonė, kuri buvo orientuota į eksportą, nesiskolino išskirtiniais tempais, tad paskolų brangimas jos stipriai neprišpaustų. Kita vertus, yra keleto sektorių, kurie labiau priklauso nuo ciklinių ekonomikos svyravimų – tai statyba, nekilnojamojo turto sektoriai, kiek mažiau – mažmeninė prekyba.

Tačiau neigiamos krizės pasekmės kybo ir virš įmonių, neįklampusių įskolas. Gali sumažėti paklausa eksporto rinkose, o apie tokias grėsmes kalba skeptiškos euro zonos ūkio prognozės, Rusijoje taip pat regimi lėtesni augimo tempai – visa tai nekelia optimizmo.

„Bet, palyginti kad ir su euro zona, Rusija atrodo ganėtinai sveikai“, – vertina p. Klyvienė. „Tikėkimės, kad visiems mūsų išoriniams partneriams vienu metu blogai nebus. Rusijai labai blogai gali būti tuomet, jei labai smarkiai kristų naftos kainos. Bet vėgi – tai būtų papildomas stimulus atsigauti Europai.“

Kita vertus, kai kurie analitikai primena, kad dejuojant dėl pasaulinės finansų krizės nederėtų užmiršti savo kiemo reikalų, nes vidaus bėdos neretai gali būti pavojingesnės nei JAV problemos.

Ponas Rudzakis pažymi, kad ir be pasaulinių įvykių Lietuvos ekonomikai sekasi sunkiai. „Matome, kaip keičiasi verslo lūkesčiai, prastėja eksporto rodikliai, traukiasi prekyba, nekilnojamojo turto rinka, didėja nedarbas, atlyginimų augimo bumo kitais metais nebus. Valstybės finansai jau susiduria su sunkumais, ir kitais metais nebus labai lengva surinkti biudžetą, o tai reiškia, kad kentės įvairūs investiciniai projektai“, – sako p. Rudzakis.

VILNIUS INVEST Žinios, kuriančios pelną!
INVESTICIJŲ MUGĖ / INVESTMENT FAIR Spalio 2-4 d. LITEXPO parodų rūmuose

Profesionalių diskusijų investavimo krizės metu temomis

Asmeninių finansų ir investicijų valdymo seminarai

Gyvybės draudimas

Rinkos aktualijos

Investavimo paslaugų ir produktų pristatymai

Daugiau informacijos – www.vilniusinvest.lt

Partnerio organizatoriai: VU Studentų Investicinis Fondas, NASDAQ OMX, FA FINANSŲ ASOCIACIJA, LITEXPO, ZIRBOS, ACCORD, Q

Informaciniai partneriai: CBS, HEC, UCL, NHH, Vytautas Magnus University

Laisvės pr. 3, Lietuvos parodų centras LITEXPO, Vilnius

Apply to BMI. Sharpen your insight to see and seize more opportunities. Reach the heights of business success by using the knowledge you gain in the Executive MBA programme. And then write your own success story.

BMI BALTIC MANAGEMENT INSTITUTE

BMI partner schools: Copenhagen Business School Denmark, HEC Paris, HEC School of Management France, IAG - Louvain School of Management Belgium, Norwegian School of Economics & Business Administration Norway, Vytautas Magnus University Lithuania

Tel: 370 (6) 748 7751 www.bmi.lt/en/bmi

Bankai Užtruks porą metų

SEB: mes esame saugūs

JONAS PAPIEVIS

Jungtinės Valstijos iš esamos krizės turės kapstytis mažiausiai kelerius ateinančius metus, o kitos šalys, nors ir saugesnės, tik ateinantį pavasarį galės įsitikinti savo finansų sistemų tvirtumu. Tai išskirtiniame interviu „Verslo žinioms“ pripažino Arozinas Andersas (Arozin Anders), SEB plėtrų ir integracijos Baltijos šalyse vadovas.

šis planas bus priimtas – JAV politikai neturi kitos alternatyvos. Gelbėjimo priemonių paketas yra pakankamas siekiant sumažinti dabartinį netikrumą dėl finansų sistemos ateities ir nepasitikėjimą tarp bankų. Tačiau JAV finansų rinkos atkūrimą dar kurį laiką stabdys anemiška nekilnojamojo turto rinka ir lėtas ūkio augimas.

► **Kiek, Jūsų nuomone, dar truks ši krizė?**

Sunku tiksliai pasakyti. Mūsų ekonomistų nuomone, artimiausius kelis ketvirčius JAV didės vadinamųjų blogųjų, negrąžinamų, būstų paskolų skaičius.

Krizėi pagreičio suteiks ir Amerikos ekonomikos recesija. Kita vertus, daugelis kitų šalių savo ekonominę politiką (mažesnes palūkanų normas ir ekspansinę fiskalinę politiką) suderino su mažėjančiomis turto kainomis, o tai turėtų paskatinti jų ūkio augimą ir finansų sektoriaus stabilumą.

Matyt, turėtume sulaukti ateinančio pavasario, kol pasirodys ženklų, patvirtinančių pasaulio finansų sistemos sustiprėjimą.

► **Paskolų rinkos sustingo vis vangiau vykstant tarpbankiniam skolinimuisi. Ar šis sąstingis paveikė SEB?**

Tikėtina, kad kredito rinkos ir toliau liks kone sustingusios

– bankai vengs skolinti vieni kitiems. Ar tai paveiks ir SEB? Mūsų bankas yra pasaulinės finansų sistemos dalis ir visi bankai yra paveikti dabartinių įvykių.

Gauti papildomo kapitalo dabar yra brangiau visiems bankams. Tačiau SEB gali lėšų gauti konkurencinga kaina – yra ne vienas šaltinis, galimybė išleisti obligacijų.

Finansinio stiprumo suteikia ir tai, kad SEB turi geriausių kapitalo rodiklius tarp šiaurės šalių bankų.

► **Kokių priemonių pasaulinės finansų krizės akivaizdoje imasi SEB?**

Atidžiai stebime įvykius – naujų srautas gana didelis. Kasdienis darbas su klientais nėra paveiktas, nes turime pakankamai lėšų, kurios gali būti panaudotos pagalbėjant mūsų klientams.

Tačiau rinkoje brangstant pinigams tai atsispindi ir versle.

► **Ko gali tikėtis esami ir būsimi SEB klientai?**

Klientai gali tikėtis, kad SEB ir toliau orientuos į ilgalaikius santykius su jais. Mes visada būsim atviri verslo principais paremtų ir tinkamų skolinimo kriterijų atžvilgiu. Klientai taip pat gali tikėtis, kad siūlysim savo patarimus dėl dabartinės padėties.